

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний університет імені І.І.Мечникова
Факультет математики, фізики та інформаційних технологій

«Затверджую»

Ректор Одеського національного
університету імені І.І.Мечникова

Вячеслав ТРУБА

2024 р.

ПРОГРАМА

фахового іспиту для вступників, що вступають до Одеського
національного університету імені І.І.Мечникова
для здобуття ступеня освіти «магістр»
за спеціальністю «104 - Фізика і астрономія»
на основі НРК6, НРК 7 в 2024 році.

Ухвалено
рішенням Вченої Ради ФМФІТ
(протокол № 6 від 22.03.2024 р.)

МЕХАНІКА

Динаміка матеріальної точки. Інерціальні системи відліку. Поступальний та обертальний рух. Закони Ньютона. Сила тяжіння. Вага тіла. Пружні сили. Сили тертя.

Закони збереження. Закон збереження імпульсу. Енергія і робота. Кінетична енергія. Консервативні сили. Потенціальна енергія матеріальної точки в зовнішньому силовому полі. Потенціальна енергія взаємодії. Закон збереження енергії. Момент сили. Момент імпульсу. Закон збереження моменту імпульсу.

Механіка твердого тіла. Кінематика обертального руху. Плоский рух твердого тіла. Рух центра мас. Обертання твердого тіла навколо нерухомої осі. Момент інерції. Кінетична енергія тіла при обертанні. Кінетична енергія тіла під час плоского руху.

Неінерціальні системи відліку. Сила інерції. Відцентрова сила. Сила Коріоліса. Рух відносно неінерціальних систем відліку.

Механіка рідин. Опис руху рідини. Рівняння Бернуллі. В'язкість. Рух рідини в трубах.

Гравітація. Закон всесвітнього тяжіння. Гравітаційне поле. Космічні швидкості. Закони Кеплера.

Механічні коливання і хвилі. Коливання в системі з багатьма ступенями вільності. Нелінійні коливання. Параметричний резонанс.

ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ВІДНОСНОСТІ

Експериментальні основи спеціальної теорії відносності. Перетворення Лоренца. Релятивістські імпульс та енергія. Частинки з нульовою масою. Границі застосування ньютонівської механіки.

МОЛЕКУЛЯРНА ФІЗИКА І ТЕРМОДИНАМІКА

Молекулярно-кінетична теорія. Статистична теорія ідеальних газів. Параметри стану термодинамічної системи. Рівняння стану ідеального газу. Тиск газу на стінки посудини. Середньоквадратична швидкість молекул.

Перший закон термодинаміки. Внутрішня енергія термодинамічної системи. Робота, яку здійснює тіло при зміні свого об'єму. Формулювання першого начала термодинаміки. Внутрішня енергія і теплоємність ідеального газу. Рівняння адіабати ідеального газу. Політропічні процеси. Робота ідеального газу в різних процесах. Класична теорія теплоємності ідеального газу.

Статистичні розподіли. Функція розподілу ймовірності. Розподіл Максвелла. Барометрична формула. Розподіл Больцмана. Закон рівномірного розподілу енергії за ступенями вільності. Теплоємність одноатомних, двоатомних і багатоатомних газів.

Другий закон термодинаміки. Мікро- і макростани. Статистична вага. Ентропія. Друге начало термодинаміки. Коефіцієнт корисної дії теплової машини. Цикл Карно.

Реальні гази. Рівняння Ван-дер-Ваальса. Експериментальні ізотерми. Фазові переходи I роду. Фазові переходи II роду.

Рідини. Будова рідин. Поверхневий натяг у рідинах. Капілярні явища.

Тверді тіла. Кристалічні та аморфні тверді тіла. Ґратки Браве. Дефекти в твердих тілах.

ОСНОВИ ЕЛЕКТРОДИНАМІКИ

Електричний струм у вакуумі. Закон Кулона. Напруженість електричного поля. Потенціал. Зв'язок між напруженістю електричного поля і потенціалом. Теорема Остроградського – Гаусса для електростатичного поля у вакуумі. Теорема Остроградського – Гаусса для електростатичного поля у середовищі. Сегнетоелектрики.

Провідники в електричному полі. Рівновага зарядів на провіднику. Провідник в зовнішньому електричному полі. Електроємність. Конденсатори. Електроємність плоского конденсатора. Енергія зарядженого провідника. Енергія зарядженого конденсатора. Енергія електричного поля.

Постійний електричний струм. Рівняння неперервності. Електрорушійна сила. Закон Ома для однорідного провідника у випадку відсутності сторонніх сил. Опір провідника. Закон Ома для неоднорідної ділянки електричного кола. Потужність струму. Закон Джоуля – Ленца. Правила Кірхгоффа.

Магнітне поле у вакуумі. Взаємодія струмів. Магнітне поле. Магнітна індукція. Закон Біо – Савара – Лапласа. Сила Лоренца. Закон Ампера. Контур зі струмом у магнітному полі. Магнітне поле контура зі струмом. Дивергенція і ротор магнітного поля. Теорема Гаусса.

Магнітне поле в речовині. Намагніченість магнетика. Напруженість магнітного поля. Види магнетиків.

Електромагнітна індукція. Явище електромагнітної індукції. Електрорушійна сила. Струми Фуко. Явище самоіндукції. Енергія магнітного поля.

Основи теорії Максвелла. Загальна характеристика теорії Максвелла. Система рівнянь Максвелла у вакуумі та суцільному середовищі.

Рух заряджених частинок в електричному і магнітному полях. Рух зарядженої частинки в однорідному магнітному полі. Питомий заряд частинки. Ефект Холла.

Електромагнітні хвилі. Енергія електромагнітних хвиль. Шкала електромагнітних хвиль. Поширення електромагнітних хвиль у вакуумі і середовищі. Випромінювання електромагнітних хвиль. Розсіяння електромагнітних хвиль.

ОПТИКА

Світлова хвиля. Світловий вектор. Дисперсія світла. Оптична густина середовища. Інтенсивність світла. Закони відбивання і заломлення електромагнітних хвиль на границі розділу двох діелектричних середовищ. Абсолютний і відносний показники заломлення. Світловий потік. Сила світла. Освітленість. Світність. Яскравість. Ламбертівське джерело. Формула центрованої оптичної системи.

Інтерференція світла. Часова і просторова когерентності. Інтерференція світла.

Дифракція світла. Принцип Гюйгенса – Френеля. Дифракція Френеля. Дифракція Фраунгофера. Дифракційна ґратка. Дифракція рентгенівських хвиль на кристалах. Рівняння Вульфа – Брегга. Рентгеноструктурні методи дослідження кристалів. Рівняння Лауе. Оптичні основи голографії.

Теплове випромінювання. Закон Кірхгофа. Закони Стефана – Больцмана і Віна. Формула Планка.

Основи квантової оптики. Зовнішній фотоефект. Закони фотоефекту. Рівняння Ейнштейна для зовнішнього фотоефекту. Фотони. Тиск світла. Ефект Комптона.

ФІЗИКА АТОМІВ І МОЛЕКУЛ

Боровська теорія атома. Атомні спектри. Узагальнена формула Бальмера. Розсіювання α -частинок. Ядерна модель атома. Постулати Бора.

Елементи квантової механіки. Гіпотеза де Бройля. Принцип невизначеності Гейзенберга. Рівняння Шредінгера. Фізичний зміст хвильової функції. Гармонічний осцилятор. Енергія гармонічного осцилятора. Нульова енергія.

Фізика атомів і молекул. Атом водню. Спектри лужних металів. Ширина спектральної лінії. Спін електрона. Принцип Паулі. Розподіл електронів за енергетичними рівнями атома. Періодична система елементів Менделєєва. Лазери.

ФІЗИКА АТОМНОГО ЯДРА І ЕЛЕМЕНТАРНИХ ЧАСТИНОК

Атомне ядро. Характеристики атомного ядра. Енергія зв'язку ядер. Дефект маси. Моделі атомних ядер. Ядерні сили. Радіоактивність. Альфа-розпад. Бета-розпад. Гамма-випромінювання. Ядерні реакції.

Елементарні частинки. Взаємодії у світі елементарних частинок. Класи елементарних частинок. Античастинки. Нейтрино.

Література:

1. Курс загальної фізики: підручник у 6т. за загал. ред. В.А.Сминтини.- Одеса: Астропринт.- 2011-2012.

2. Загородній, В. В. Загальна фізика. Механіка– Київ : НТУУ «КПІ», 2016. – 363 с
3. Л.А. Булавін, Д.А. Гаврюшенко, В.М. Сисоєв. Молекулярна фізика, Київ: «Знання», 2007.
4. Кучерук І. М., Горбачук І. Т. Загальна фізика. Електрика і магнетизм : навчальний посібник. - Київ : Вища школа, 1990. – 367
5. ОВ Саєнко. Атомна фізика : підручник / М. У. Білий, Б. А. Охріменко. - Київ : Знання, 2009. С. -.123 сторінки
6. Feynman R, Leighton R, and Sands M., The Feynman Lectures Website, September 2013.
https://www.feynmanlectures.caltech.edu/I_toc.html
https://www.feynmanlectures.caltech.edu/II_toc.html
https://www.feynmanlectures.caltech.edu/III_toc.html

Критерії оцінювання

Вступний іспит зі спеціальності «104-Фізика та астрономія» проводиться у тестовій формі. Кожний варіант екзаменаційної роботи складається з 50 тестових питань. Кожне питання оцінюється у 2 тестових бали. При правильному виконанні всієї роботи абітурієнт отримує 100 тестових балів. Мінімальна підсумкова оцінка 12 балів, максимальна оцінка — 100 балів. Незадовільну оцінку отримує абітурієнт, що не з'явився на іспит, був відсторонений з іспиту або набрав менше 12 балів.